La crisi dels comunistes és una de les conseqüències més immediates del 28-O. Jordi Solé Tura analitza en aquesta plana la situació en què queda el partit que el va dur dues vegades al Parlament de Madrid –el PSUC– i amb el qual ara no ha pogut repetir això per tercera vegada. La maror de fons no és pas inferior al PCE, on la dimissió de Santiago Carrillo obre el pas a l'asturià Gerardo Iglesias, la biografia del qual tanca aquesta plana.

El PSUC després de les eleccions

Un cop passada la primera impressió davant els catastròfics resultats del PSUC i del PCE a les eleccions generals del 28 d'octubre, cal iniciar un seriós esforç de reflexió i evitar tres temptacions: pensar que tot es deu a causes alienes al mateix partit, pensar que tot es deu a causes internes i intentar aprofitar el mal resultat per ressuscitar de manera més aviat tronada i en tot cas oportunista greuges del passat.

El fet més extraordinari és que el PSUC, que fins ara s'havia situat en uns nivells electorals molt superiors als del PCE, ha davallat abruptament si fa no fa al nivell general dels comunistes a tot Espanya.

Això vol dir que en aquesta contesa electoral cap dels factors específics del PSUC no ha resistit l'allau general. Ni la política nacional dels comunistes a Catalunya, ni la tasca feta als ajuntaments, ni el prestigi dels candidats, ni la mobilització de tot el partit en una campanya electoral francament satisfactòria i estimulant no han servit per frenar a Catalunya l'ofensiva de la polarització.

A Catalunya només han aguantat aquesta ofensiva, amb penes i treballs, els partits nacionalistes que s'han aferrat a un determinat electorat –els catalans d'origen– i han abandonat els altres –els catalans d'immigració– al PSOE i a AP. Una política d'equilibri entre els diversos components de la societat catalana, com la que el PSUC ha practicat sempre i ha intentat posar per davant en aquestes eleccions, no ha estat tampoc eficaç contra el bipolarisme general. I crec que val la pena assenyalar d'entrada aquest fet perquè incideix de ple en la consideració present i futura del concepte mateix de nació catalana. En tot cas, és una de les qüestions que tots els partits i totes les forces socials de Catalunya hauran d'examinar a fons en el futur immediat.

El PSUC ha sofert, doncs, de ple l'impacte d'unes eleccions de tipus presidencialista en què els electors no votaven una majoria sinó un cap del govern d'Espanya.

Aquest també és un factor que caldrà analitzar a fons, perquè, d'aquestes eleccions, n'ha de sortir molt disminuït el pes dels partits polítics i, per tant, d'un Parlament nodrit en la seva immensa majoria de diputats desconeguts pels mateixos que els han votat.

Però el presidencialisme i la personalització de les eleccions no són els elements principals de la qüestió, tot i la seva importància.

Per mi, el fet més important és que la gent va anar a votar contra la situació existent, després de cinc anys de transició democràtica. El vot del PSOE era un vot de canvi, però el d'AP també, encara que fos de signe contrari. És cert que aquest vot pel canvi és un vot difús i invertebrat, que és un vot d'esperança i d'exasperació alhora. Però és també un vot que ve del fons i que expressa de manera inequívoca un rebuig de la forma en què s'estaven fent les coses i de qui les feia.

Tant el PSOE com AP han jugat des de fa molt de temps –des de l'endemà de les primeres eleccions de 1977– a imposar la polarització. Jo crec que ha estat una estratègia que ha posat en perill l'estabilitat del sistema democràtic en més d'un moment. Però és ben cert que aquesta estratègia ha triomfat i que avui el PSOE té una majoria clara, per bé que hagi calgut pagar un preu tan elevat com és la pujada espectacular i amenaçant d'AP.

La polarització no ha triomfat perquè la societat espanyola sigui bipolar i estigui dividida de manera tallant en dos sectors, sinó perquè la forma en què s'ha fet la política des de 1977 fins ara, després de resoldre els primers problemes –la Constitució, els primers estatuts d'autonomia, etcètera– ha estat incapaç de donar resposta als problemes principals del país i molt especialment a la crisi econòmica. S'havia arribat a un carrer que no duia enlloc i la gent ha votat no sols els qui han parlat de canvi sinó els qui han sabut aparèixer com no compromesos amb la fase anterior.

Pel caràcter presidencialista de les eleccions, els comunistes no apareixíem ara com una alternativa de canvi. I pel plantejament de la proposta electoral tampoc.

En definitiva, la proposta comunista era la del front democràtic com a condició indispensable per fer possible el canvi. Jo estic convençut que aquesta és realment la fórmula –i si no ja en parlarem d'aquí a uns mesos–, però en la batalla electoral la idea de front democràtic apareixia com una proposta de continuïtat i no com una proposta de canvi.

Per a molts electors no érem, doncs, una alternativa de canvi. I per a molts que eren capaços de veure més enllà i de situar-nos correctament com un factor essencial del canvi, el fet que decidia era l'opció entre un candidat que podia ser president del Govern –Felipe González– i un que no podia ser-ho –Santiago Carrillo.

Aquest és l'altre aspecte de la qüestió. S'ha dit que el PSUC i el PCE no eren alternatives vàlides per la crisi interna viscuda per ambdós partits en l'últim any i mig. I també perquè la imatge de Santiago Carrillo era una imatge del passat, una imatge encara connectada amb la guerra civil.

Jo no infravaloro el pes d'aquesta crisi. I no tant perquè hagi repercutit molt en els electors que la van viure més de prop –ja s'ha vist l'escàs pes electoral del PCC– sinó perquè ha destruït per a molta gent la imatge d'homogeneïtat, de seriositat i d'equilibri que els comunistes havíem tingut fins fa poc. I també és cert que la imatge de Santiago Carrillo tenia unes connotacions negatives que feien passar a un segon pla les seves grans qualitats com a dirigent polític.

Però per mi aquests no són els factors principals de la derrota, tot i que són molt importants. De fet, aquests factors són l'expressió parcial d'un altre de molt més important: em refereixo al fet que l'espai polític dels comunistes a Espanya no es basa en una tradició de "normalitat", sinó en una tradició de guerra civil i de lluita contra el franquisme, és a dir, en una tradició poc coneguda, no gens capitalitzada políticament i deformada per tota una línia de propaganda i de desconeixement.

Aquest factor negatiu s'hauria superat en gran part si el pas de la dictadura a la democràcia s'hagués fet en forma de ruptura democràtica. No ha estat així i encara en paguem –i en pagarem– les conseqüències.

S'inicia ara una nova fase de la transició democràtica, sota el signe de la polarització. Això imposa als comunistes la necessitat d'una adaptació a la nova dinàmica, però una adaptació que ara s'ha de fer sota l'impacte i la pressió d'una gravíssima derrota electoral. En aquestes condicions, el PSUC ha de refer i ampliar l'espai perdut i ha de contribuir a refer l'espai del PCE a tot Espanya. Les eleccions municipals seran un test fonamental. Però també ho seran les eleccions sindicals i la capacitat de revitalitzar els moviments de masses a tots els nivells.

Però si el PSUC pot refer un espai que ja tenia molt definit i que ara ha trontollat d'una manera tan espectacular i dramàtica, al conjunt de tot Espanya l'espai comunista tot just comença a definir-se ara de veritat, perquè la "tradició" en què es fonamentava fins ara no ha servit de gaire. La dimissió de Santiago Carrillo i l'elecció d'un nou secretari general del PCE, Gerardo Iglesias, és un episodi enormement important, però només un episodi d'un procés en què el conjunt de forces d'esquerra acabaran trobant uns espais que no coincidiran exactament amb els que han expressat les eleccions del 28 d'octubre.

JORDI SOLÉ TURA

Iglesias, un canvi que no ho és tant

L'elecció de Gerardo Iglesias Argüelles com a successor, al PCE, de Santiago Carrillo ha significat una certa sorpresa en els cercles d'opinió que consideraven que Nicolás Sartorius seria la persona elegida per substituir el "gat vell". Repassant la història es pot apreciar que el nou secretari és un home de Carrillo, dels considerats de confiança màxima, dels pocs que li queden a l'aparell, exceptuant la vella guàrdia. D'altra banda, compleix un paper significatiu en aquests moments: Iglesias és un obrerista, amb un passat de lluita i de presó en un sector que va ser l'avantguarda contra el franquisme, com és la mineria.

Iglesias va començar a treballar a l'edat de nou anys a la construcció i als quinze s'integrà a la mina, on participà en les Comissions Obreres clandestines d'aquest sector. Fou despatxat d'un bon nombre d'empreses i va passar quatre anys a la presó –des de 1966 a 1970. El 1975 fou nomenat dirigent màxim de les Comissions Obreres de la mineria i més tard assumí el paper de secretari general d'aquest sindicat. A Astúries segons confessava a la revista "Astúrias semanal" l'any 1976, ingressà al PCE l'any 1960, encara que sempre va estar vinculat per qüestions familiars a aquest partit. Diferents fets influïren perquè Iglesias passés a ocupar els primers llocs en el Partit Comunista. Cal citar la mort en accident de trànsit a la vall d'Huerna, de Juan Muñiz Zapico, un dels del "1001", que truncà les expectatives de pujar als òrgans de direcció d'un home amb una carisma que estava per damunt de totes les tendències.

Destruït el sector pro-soviètic des dels anys 56 al 69, en què els seguidors d'Eduardo García i Enrique Líster havien estat expulsats, –alguns, com Pedro Sanjurjo, amb mètodes poc ortodoxos–, al PCE d'Astúries només quedaven dues tendències ben definides: la que representava la línia obrerista de Gerardo Iglesias i la del sector eurocomunista d'Álvarez Areces i Herrero Merediz. Areces entrà a formar part del PCE l'any 1962, coincidint amb les vagues de la mineria. Alguns anys després, el partit l'envià a Galícia per reorganitzar el PCE gallec i tingué una decisiva actuació en el moviment vaguístic d'El Ferrol l'any 1972, que va donar lloc al "procés dels 23". Més tard tornà a incorporar-se a la direcció d'Astúries del PCE i fou dels primers militants que parlaren d'eurocomunisme, paraula que al sector obrerista li sonava a conte de fades. A la Conferència de Perlora de 1978 fou expulsat, junt amb destacats militants. El PCE asturià, que comptava en aquell moment amb 12.000 militants per una població de poc més d'un milió, passà a 3.000. A l'esmentada conferència Gerardo Iglesias va ser elegit secretari regional.

Una ascensió amb molta contestació

Després de les expulsions, l'ascensió d'Iglesias coincidí amb un moviment de rebuig a tot Espanya i es féu un comunicat de solidaritat amb els expulsats firmat, entre altres militants, per l'advocada Cristina Almeida i pels periodistes Rodrigo Vázquez Prada i Antonio Iborra.

El passat dia 6, abans que es comuniqués oficialment a la premsa la dimissió de Carrillo, Gerardo Iglesias va mantenir una reunió amb tres destacats dirigents, entre ells Álvarez Areces. L'objectiu era la recuperació de gran nombre de militants. De la política dels anys setanta només li queden al nou secretari vells amics que li continuen sent fidels, com Manuel Nevado, de la federació estatal de la mineria de CCOO, o l'ex-USO Francisco Javier Suárez, possible nou secretari general del Partit Comunista d'Astúries.

"Gerardo –comentava un vell militant– no pot ser cap altra cosa més que continuista. Té les mans ben lligades, ja que al seu darrere hi ha la vella guàrdia. Al PCE hi ha hagut un canvi, però menys important del que molts esperaven."

XOSE GARCÍA

Els socialistes han iniciat una ofensiva per aconseguir que el president de la Generalitat accedeixi a negociar una nova majoria parlamentària que faci possible accions legislatives i de govern de més envergadura que les que ha permès el suport contradictori d'ERC i CC-UCD. Pujol s'ha negat fins ara a acceptar que la victòria socialista a les eleccions generals ha de traduir-se d'aquesta manera a Catalunya.

Els socialistes pressionen Pujol perquè accepti que ha perdut les eleccions

El govern de la Generalitat i la coalició de partits que el componen continuen fent una anàlisi dels resultats electorals diferent de la que fa el partit socialista que és el gran guanyador dels comicis. Els socialistes creuen que l'opinió expressada per l'electorat a través de les urnes és un reforçament de la tesi que ells sustenten, segons la qual la fórmula de govern minoritari que dirigeix Jordi Pujol ha esgotat totes les seves possibilitats.

Pujol ha manifestat expressament la seva negativa a acceptar que aquesta és la situació en què es troba el govern que dirigeix. El president de la Generalitat assegura també que és negatiu per a l'autogovern de Catalunya que dels resultats d'unes eleccions a les Corts Generals, que són una consulta que afecta tot Espanya, se'n treguin conseqüències per a la política interna catalana.

Mentre aquestes dues lectures es contraposen, cadascuna fent veure que no l'afecta l'argumentació de l'altra, els aparells organitzatius dels partits preparen ja les eleccions municipals, que se celebraran per la primavera que ve, si no hi ha canvis en les dates previstes, cosa que ningú no espera. Allargar la situació fins després de les eleccions municipals significaria, per a CiU, aconseguir el seu objectiu actual, que no és cap altre que evitar aparèixer com a vençut.

Qui ha guanyat les eleccions

Aquesta és una qüestió complicada, perquè no depèn solament dels resultats electorals expressats en nombre de vots o de diputats, aspectes en els quals Convergència ha mantingut les seves posicions i fins i tot ha avançat una mica. Una lectura del resultat electoral és que la victòria dels socialistes és prou gran a Catalunya per debilitar moralment un partit que vulgui mantenir el PSC a l'oposició. I una altra lectura és que CiU ha perdut les eleccions si es té en compte que en aquestes el seu objectiu era convertir-se en força decisiva a Madrid, on, a canvi del seu suport al PSOE, podria obtenir la pau del PSC a Catalunya. Des d'aquest enfocament, CiU ha perdut les eleccions.

La debilitat de la posició parlamentària del govern Pujol, és, d'altra banda, molt manifesta. Un destacat parlamentari de CDC expressà a EL MÓN el seu convenciment que el govern Pujol durarà, sense cap modificació substancial, fins a les municipals per la senzilla raó que "cap dels qui diuen que aquest govern pot caure si ells volen no està disposat a convertir aquesta possibilitat en un fet real. Ni els socialistes no volen presentar una moció de censura, que no saben si guanyarien, ni ERC està disposada a retirar el seu suport parlamentari, ni els centristes o els suaristes volen deixar caure el govern Pujol".

La fórmula per mantenir aquests precaris i contradictoris suports continuaria sent l'atorgament de premis a l'estil de la presidència de la Diputació de Tarragona per a un centrista, l'elecció d'Anton Cañellas com a senador en representacio del Parlament, o el manteniment de representacions en les comissions mixtes o la Junta de Seguretat per a militants de l'ERC. És fàcil deduir que compensacions d'aquest pes difícilment s'atorguen a base de l'aplicació d'una política de gran volada, sinó que corresponen justament a "l'anar fent" que el govern català s'ha imposat fins a les eleccions municipals'.

Jordi Pujol no vol que els socialistes seguin en les cadires del seu Consell. (Foto: A. Espejo)

L'exemple de la llei del català

L'acusació que els socialistes fan al govern dient que amb la seva posició minoritària no pot afrontar els principals problemes del país ha tingut aquests dies el reforç de l'aprovació, per amplíssima majoria, del tràmit de comissió de la llei que ha de regular l'ús del català. D'altra banda, alguns membres del mateix govern de la Generalitat comparteixen *sotto voce* l'opinió que la majoria que els dona suport al Parlament ha esdevingut inservible, ja des d'abans de les eleccions generals. El discurs de Pujol en el debat sobre política general que obre el curs parlamentari fou interpretat ja com un inici d'acostament de CiU al PSC, amb el qual Pujol volia trobar punts de contacte. La posició adoptada pels socialistes durant el debat de la moció de censura presentada pel PSUC fou una resposta positiva a l'oferta de Pujol. CiU i PSC tenen interès, òbviament legítim, sobretot després dels resultats electorals, a ser els principals protagonsites de qualsevol acord de govern, encara que hi participessin també altres partits.

La reiterada negativa de Pujol, aquests darrers dies, a acceptar que cal plantejar obertament una nova fórmula parlamentària sembla que respon només a l'interès de guanyar temps tot esperant que les eleccions municipals col·loquin el seu partit en millors condicions per seure a negociar.

Una dinàmica que perjudica CiU

Aquesta posició de CiU té els seus inconvenients, perquè durant els mesos que falten per a les eleccions el govern de la Generalitat no podrà fer de res més que de *punching ball* dels socialistes. Aquests insistiran en la irresponsabilitat que suposa mantenir pràcticament congelada l'acció legislativa i de govern; mantindran la iniciativa en la seva crítica i aniran minant a poc a poc el capital de seriositat i força de govern, interessada en la governabilitat, acumulat per Pujol.

Si a més, les eleccions municipals se celebren al mes de març o d'abril i no abans, com sembla probable, el mateix argument que porta ara a ajornar cinc mesos una negociació seriosa serà vàlid la pròxima primavera, per dir que faltarà ja poc més d'un any per a les noves eleccions autonòmiques. La complicació de tot procés negociador permet suposar que qualsevol acord aconseguit després de les eleccions municipals podria ser aplicat durant dos o tres mesos abans de les vacances d'estiu i després sis o set mesos més, a tot estirar, fins a les eleccions per al Parlament de Catalunya. En el cas que aquests càlculs es confirmessin, el principal beneficiari en seria probablement l'Alianza Popular de Manuel Fraga, el nou convidat a la política catalana que ha defensat repetidament el criteri que la successió intermitent de períodes electorals diferents no fa més que impedir l'obra de govern. El perjudicat d'aquesta situació seria el partit que la provoca, CiU, en primer lloc; però, en segon lloc, ho és la mateixa Generalitat, que no pot permetre's el luxe de passar mesos i mesos sense afrontar els problemes d'un país sotraguejat per la crisi econòmica que es troba, a més, en fase d'institucionalització, com és el cas de Catalunya. Aquest és l'argument que reblen ara els socialistes. Caldrà veure fins quan podrà aguantar Pujol.

ENRIC COMPANY

Batalla postelectoral entre periodistes i polítics

Dos directors i tres subdirectors de diversos mitjans informatius catalans figuren entre els signants d'una carta de suport a la defensa que de la independència de la professió periodística en relació amb les pressions polítiques ha fet l'Associació de la Premsa de Barcelona.

Aquesta carta ha estat signada també per la quasi totalitat dels caps de les seccions d'informació política catalana dels diaris barcelonins i dels redactors d'aquestes mateixes seccions. En el moment de tancar aquesta edició, uns dos-cents periodistes havien posat el seu nom al peu de la carta en suport de la posició presa per l'Associació de la Premsa en denúncia de diverses pressions, atribuïdes a polítics de Convergència i Unió en la nota de la directiva de l'Associació de la Premsa.

Aquesta nota fou replicada pel cap de llista de CiU, Miquel Roca Junyent, el qual digué en una entrevista radiofònica que s'havia adreçat als directors de tots els diaris de Barcelona per sortir el pas d'aquesta acusació al seu partit, i assegurà que cap d'ells no li havia expressat cap queixa. En els medis professionals s'especula amb informacions diverses entre les quals n'hi ha que asseguren que tot aquest batibull té el seu origen en vetos a determinats periodistes i en amenaces de discriminació en la concessió d'emissores de ràdio. Res de tot això no s'ha provat, però quan l'únic polític que fins ara s'ha sentit directament al·ludit ha amenaçat d'estudiar les possibles accions legals que es podrien emprendre contra els termes vessats en la nota de la Junta de l'Associació de la Premsa, la resposta ha estat un suport quasi unànime dels encarregats de fer la informació política a Catalunya.

Quan semblava que la polèmica podia pujar més de to i arribar a formulacions judicials, CiU dirigí una carta a l'Associació de la Premsa demanant una entrevista per aclarir les respectives posicions.

I.P.